

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

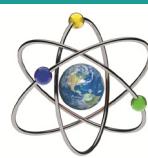
№3(1)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

*Elektron nashr. 818 sahifa,
2-mart, 2026-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

O'zbek oilalarida ona-bola munosabatlari va ularning oilaviy emotsional muhitni shakllantirishdagi ahamiyati.....	18
<i>Abdullayeva Dilbar Ubaydullayevna</i>	
O'quvchi yoshlarda sog'lom turmush tarzini shakllantirish – ijtimoiy-pedagogik muammo sifatida	22
<i>Mirzayeva Faroxat Odiljonovna</i>	
Raqamli muhit ta'sirida bolalar psixikasidagi transformatsiya jarayonlari.....	30
<i>Abdullayeva Sh. H.</i>	
Turli yosh davrlaridagi shaxslarda o'zini o'zi faollashtirish xususiyatlarining tafovutlanishi	33
<i>Qurbonboyev Azimbek Nazirboy o'g'li</i>	
Bolalarni maktab ta'limiga intellektual tayyorlash va vitagen tajribasini rivojlantirishga metodik yondashuvlar.....	37
<i>Abdullayeva Feruza Shavkatovna</i>	
Boshlang'ich sinflarda tabiiy fanlarni steam asosida o'qitishning interfaol metodlari	42
<i>Aliqarshiyeva Durdona Sharofiddin qizi</i>	
O'simliklar guruhlari mavzusini o'quvchilarga tushuntirishda interfaol metod va vositalardan foydalanishning samaradorligi.....	49
<i>Dehqonboyev Muhammad To'liqin o'g'li</i>	
Kichik maktab yoshidagi shaxsda ma'naviy-axloqiy qadriyatlarni rivojlantirishning pedagogik shartlari	55
<i>Jo'rayev Avazbek Umar o'g'li</i>	
Matematika o'qitish jarayonida o'quvchilarning mantiqiy kompetentligini shakllantirish	59
<i>Kalandarova Maxliyo Aslonovna</i>	
Raqamli ta'lim sharoitida bo'lajak o'qituvchilarni pedagogik madaniyatini rivojlantirishda raqamli ta'lim imkoniyatlaridan samarali foydalanish.....	63
<i>Kamalova Dilrom Olimjon qizi</i>	
Maktabgacha ta'limni rivojlantirish – kelajak avlod kamolotiga qaratilgan strategik islohot.....	68
<i>Kamolova Gavhar Akbarovna</i>	
Axloqiy qadriyatlar asosida milliy ertaklardan foydalanish texnologiyasi.....	71
<i>Kayumova Nargiza Mirziyatrovna, Xo'jayeva Sharofat Olimjon qizi</i>	
Insult bilan xastalangan bemorlarda nutq buzilishlari korreksiyasiga yondashuvlar	74
<i>Maxkamova Laylo Majidovna</i>	
Milliy ta'lim tizimini yangilash va rivojlantirishning strategik modeli	77
<i>Mengliqulova Maftuna Abdullayevna</i>	
Yangi O'zbekistonda ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlik va uning shaxs psixikasiga deterministik ta'siri	82
<i>Nishonova Oydinoy Mashrabjon qizi</i>	
Talabalarning mustaqil ta'lim faoliyatini tashkil etishda o'qituvchining fasilitatorlik roli	86
<i>Sariyeva E'tibor Matchanboyevna, Urazbayeva Sabohat Ortiqbayevna, Yuldasheva Gavxaroy O'rinboy qizi</i>	
Raqamli ta'lim platformalaridan foydalanishning bugungi holati: muammo va imkoniyatlari	90
<i>Suyarov Xurshid Baxriddinovich</i>	
Tarbiya darslarida boshlang'ich sinf o'quvchilarining kommunikativ kompetensiyasini shakllantirish metodikasi.....	95
<i>Toshpo'latova Guldona Tulqin qizi</i>	
Kreativ yondashuvni shakllantirishda o'qituvchining innovatsion faoliyatini shakllantirish metodikasi	98
<i>Usarova Marg'uba Nazar qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kommunikativ nutq malakasini rivojlantirishning metodologik asoslari.....	102
<i>Vaisova Yodgora Sardorbek qizi</i>	
Destruktiv oilalarda shaxslararo munosabat psixologiyasi	106
<i>Sharafutdinova Xadichaxon Gulyamutdinovna</i>	

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari direktorlarining axborot kompetensiyasini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	110
<i>Xalilayev Batirjon Taxirovich</i>	
O'quvchilarning individual ta'lim ehtiyojlarini aniqlash mezonlarining pedagogik va raqamli diagnostik asoslari	114
<i>Xalknazarova Aysuliw Maxsetbaevna</i>	
Klinik integratsiya asosida farmakologiya fanini o'qitish modelini ishlab chiqish	118
<i>Xasanboyeva Nafisaxon Abdullojonovna</i>	
Yurak glikozidlaridan zaharlanishni oldini olishni o'qitishning metodik-pedagogik asoslari	121
<i>Xoliqova Oyistaxon Yuldashevna</i>	
Oliy ta'lim tizimida raqamli transformatsiya sharoitida bo'lajak o'qituvchilarning universal va kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasi	125
<i>Xurramov Anvar Jumanazarovich</i>	
Studying the Role of Magic Numbers and Nucleon Shells in Nuclear Structure	129
<i>Yakubova Shoxidaxon Qodirovna, Dehqonova Ohista Qosimjonovna</i>	
Методика адаптивного физического воспитания молодежи с интеллектуальными нарушениями посредством специализированных гимнастических упражнений	133
<i>Аслонова Гуллола Акрам кизи</i>	
Понятие эмоционально-оценочной лексики	137
<i>Каримбаев Ниятбай Шарипович, Усенова Гульзира Женгисбай кызы</i>	
Изучение русского языка с использованием цифровых платформ: потребности, проблемы и решения	140
<i>Умарова Дильфуза Маматкуловна</i>	
Инклюзивное образование в Республике Узбекистан: сравнение с мировым опытом	144
<i>Пирманова Бахора Эшмухаммадовна</i>	
Inklyuziv ta'lim jarayonida empatiya va rahm-shafqatning pedagogik ahamiyati	148
<i>Olimova Sarvara Sobitxon qizi</i>	
Bo'lajak defektologlarni oila bilan ishlashga tayyorlashning nazariy asoslari	152
<i>M. B. Muxtorova</i>	
Maktabgacha yoshdagi eshitishida nuqsoni bor bolalarni talaffuzga o'rgatish metodlari	156
<i>Bo'ronova Suksoraxon Behzodjon qizi</i>	
The Role of Identity, Motivation, and Investment in Teaching English at School (Experimental Study)	160
<i>Shahobova Sitara Baxromovna</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarda umummadaniy kompetentlikni rivojlantirish jarayonining zamonaviy ta'lim paradigmasiga mos pedagogik modeli	166
<i>Olimova Dilrabo Nurali qizi</i>	
Raqamli transformatsiya sharoitida tikuvchilik va dizayn ta'limida innovatsion pedagogik yondashuvlar asosida talabalar kasbiy kompetentligini rivojlantirish muammolari va istiqbollari	169
<i>Umarova Fotima Abduraximovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'qituvchilarini zamonaviy darsliklardan samarali foydalanishga o'rgatishning interaktiv metodlari	172
<i>Kosimova Gullola Mullajonovna</i>	
Iqtisodiy ixtisoslik talabalari kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishning metodologik asoslarini takomillashtirish: rus tili fanini o'qitishda	176
<i>Nuraliyeva Maftuna G'ulomovna</i>	
Raqamli texnologiyalar asosida bo'lajak o'qituvchilarning metodik tayyorgarligini rivojlantirish bosqichlari	182
<i>Xidirova Nodira Abduganiyevna</i>	
Maktabgacha ta'limda ta'lim jarayonini samarali tashkil etishda pedagogning kompetensiyasi	185
<i>Eshmuratova Gauxar Maxsudovna</i>	
Frazeologik birliklar identifikatsiyasi	188
<i>Omadjon Azamov Burxonovich</i>	

O'smirlik davrida empatiya rivojlanishiga ijtimoiy tarmoqlar va virtual muloqotning ta'siri	192
Qodirova Zebuniso Malikovna	
Pedagogical Mechanisms for Enhancing the Competitiveness of Higher Education Services in the Context of Socio-Economic Globalization	197
Babayeva Lola Ibragimovna	
Integrativ yondashuv asosida talaba qizlarda jismoniy madaniyatni rivojlantirishning pedagogik tizimini takomillashtirishning dolzarbligi	202
M. X. To'xtamishева	
Murakkab nuqsonli bolalarni umumta'lim maktablariga tayyorlash jarayonida logopedning kommunikativ malakasini shakllantirishning nazariy va amaliy asoslari.....	207
Abdubokiyeva Adiba Baxodir qizi	
Oliy ta'limda mustaqil ta'lim mazmunini kognitiv kompetensiyalarga yo'naltirib tashkil etish	211
Adashova Guljaxon Muxammadjonovna	
STEAM yondashuvi asosida tayyorlov guruh bolalarining bilish faoliyatini faollashtirishning samarali yo'llari	215
G. B. Maxmudova	
Bo'lajak oligofreno-pedagoglarning kompetentlik faoliyatini tashkil etishning psixologik-pedagogik shart-sharoitlari	219
Jumaboyev Nurillo Xayrullo o'g'li	
Sun'iy intellekt asosida ta'lim sifatini monitoring qilish mexanizmlarini takomillashtirish	223
Jumanazarova G. U.	
Maktabgacha tarbiya yoshidagi bolalarda duduqlanishni o'yin asosida bartaraf etish texnologiyalari	227
Jumanazarova Gullola Yoqubjanovna, Mamatqulova Sarbarxon Axmadjon qizi	
Axloqiy qadriyatlar asosida milliy ertaklardan foydalanish texnologiyasi.....	230
Kayumova Nargiza Mirziyatovna, Xo'jayeva Sharofat Olimjon qizi	
Sharq va G'arb mutafakkirlari merosida shaxs tarbiyasi masalalari	233
Mirabzalova Zaxro Shuhrat qizi	
Oliy ta'limda talabalarning o'z-o'zini personallashtirishini tashkil qilish	238
Shamsiddinova Adiba Muzaffar qizi	
Формирование интеллектуальных умений детей старшего дошкольного возраста в условиях цифровой образовательной среды	242
Скрыльников Юрий Степанович	
Динамика становления профессионально значимых личностных качеств будущих педагогов.....	246
Тиллашайхова Хосият Азаматовна	
Hamid Olimjon ijodining shakllanishidagi manbalar va ijodiy omillar	250
U. A. Jumanazarov	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyalanuvchilari moslashuvining psixologik yondashuvi	254
G. R. Ibragimova, Abdulkarimova Dilfuza	
Tarixiy obidalar asosida tasviriy san'at talabalari ijodiy kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasi	258
Qurvanboyeva Diyora Muzaffar qizi	
Bo'lajak o'qituvchilarda sotsial intellekt va shaxslilik kamolotning o'zaro bog'liqligi	262
Avlayev Orif Umirovich	
AR texnologiyasi asosida kompyuter arxitekturasini o'qitishni takomillashtirishning pedagogik asoslari....	267
Saidkarimxonova Dilnozaxon Saidazizxon qizi	
Sun'iy intellektning ixtisoslashgan ta'lim muassasalari bitiruvchilarini tayyorlash sifatini oshirishdagi o'rni	273
Ubbiyev Alisher Tairovich	
Inklyuziv ta'lim bo'yicha respublikada olib borilayotgan faoliyat	277
Sattorova Mohira Aminqulovna	
Tasviriy faoliyat jarayonida maktabgacha tayyorlov guruh bolalarida emotsional intellektni shakllantirish .	281
Namzabayeva Lola Zakirovna, Malikova Umida Nurliboy qizi	
Sport maktablarida 12–14 yoshli gandbolchilarda to'pni ilish va uzatish texnikasini takomillashtirish metodikasini ishlab chiqish	285
Ismatullayeva Fotima Rustam qizi	

Методология изучения этнопсихологических аспектов понимания долга перед родителями: цели, задачи и гипотезы исследования	289
Эргашев П. С., Азимова Х. А.	
Uzluksiz ta'lim tizimida metakompetensiyalarni rivojlantirish strategiyalari va ularning tasnifi	292
Xurramov Anvar Jumanazarovich	
Fundirlash konsepsiyasi – kelajak pedagoglarining asosiy poydevori	296
G'oyimov Umar Eshmurodovich	
Pedagogik oliy ta'lim muassasalarida qo'llanilayotgan metodik ta'minotning hozirgi holati: tahliliy o'rganish	301
Xujamkulova Nafisa Ruzikulovna	
Pedagogik metod: intellekt xaritalar yordamida lazerlarning amaliyotda qo'llanilish sohalarini vizuallashtirish	307
Olimjonova Nigina Sobirjon qizi	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti guruhlarida rivojlanish markazlarini tashkil etish	312
G. R. Ibragimova, Normamatova Rayhona Alisher qizi	
Pedagogik o'yinlar va interaktiv faoliyatlarning ta'lim jarayonidagi o'rni	317
Qodirova Sevara Shuxratovna	
Shaxs psixikasi rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillar	325
Boboyeva Maxsuda Ataxonovna, Rajapboyeva Ozoda Shuxrat qizi, Karimova Malohat O'rinboy qizi	
Jismoniy tarbiya darslarida innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanishning sifat samaradorligi	329
Hasanova Dilnora Rustam qizi, Ehnazarov Jo'raqul	
Integratsion yondashuv asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy sifatlarini shakllantirishning metodik tizimi	333
Boynazarova Munajat	
O'yin faoliyati orqali kasbga yo'naltirish mexanizmlari	337
Allaberdiyeva Kumri Xamrayevna, Toshmurodova Marjona	
Модель методического сопровождения педагогов доо в развитии математической грамотности и логического мышления старших дошкольников на основе игровых технологий	340
Гаухар Джанпеисова	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining baholash malakasini rivojlantirish muammolari va imkoniyatlari	347
Majidova Hilola Eshquvat qizi	
Формирование коммуникативной компетенции студентов на занятиях узбекского и иностранных языков: интегративный подход	351
Турланова Сауле Дадажановна	
Ta'lim jarayonida digital storytelling metodidan foydalanish orqali o'quvchilarning ijodiy yozuv kompetensiyasini shakllantirish	357
Maxsetova Zuxra Torebayevna	
Futbol mashg'ulotlarida kreativ yondashuvlarni qo'llash amaliyoti	361
Karimov Odiljon Baxadirovich	
Oliy ta'limda talabalarining kreativligini rivojlantirishda sun'iy intellektdan foydalanishning nazariy-metodologik asoslari (amaliy matematika yo'nalishi misolida)	364
Samatova Munira Dilshod qizi	
Подготовка к школе как условие развития коммуникативных умений у детей дошкольного возраста с тяжёлыми нарушениями речи	368
Ахмедова З. М., Абдурахмонова М. А.	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini rivojlantiruvchi ta'limni amalga oshirishga talaba motivatsiyaviy-qadriyatli munosabatlari tizimi shakllanganligi darajalari va ularning sifatiy tavsifi	373
Ergasheva Matluba Burxonovna	
Ritmik va ijodiy gimnastika mashqlari orqali bolalarda estetik didni shakllantirish metodlari	378
Kamchiyev Salimberdi Xudayberdiyevich	

Interaktiv ta'lim platformalari asosida informatika va axborot texnologiyalari faniga oid kompetensiyalarni rivojlantirish samaradorligi.....	382
Karimov Feruz Raimovich	
Koxlear implantli bolalar og'zaki nutqini shakllantirishda qo'llaniladigan zamonaviy usullar	386
Mamasiddikova Maftuna Akbarjon qizi	
Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining media savodxonligini oshirishning zamonaviy pedagogik texnologiyalari.....	389
Masharibova Lobar Rayimberganovna	
Duduqlanuvchi bolalarda verbal muloqot ko'nikmalarini o'yin texnologiyalari asosida rivojlantirish.....	393
Mirtoyeva Shohruza Ibjohimjon qizi	
Maktab voleybol sport to'garaklari mashg'ulotlarida harakatli o'yinlardan foydalanish	396
Ortug'mat Jumanov, Zarina Abdusattarova	
Talabalar mustaqil ta'limini samarali tashkil etish omillari va mexanizmlari.....	400
Raxmatova Nargiza Dolibayevna	
Bola nutqining rivojlanishiga ta'sir ko'rsatuvchi salbiy va ijobiy muhit omillari. XXI asr taraqqiyotida nutq faoliyatining shakllanishi.....	403
Ro'ziyeva Nozimaxon Oybek qizi	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyalanuvchilarining ijodkorligini ijtimoiy-pedagogik faoliyatda rivojlantirish texnologiyasi.....	406
Sadikova Dilafuz Xusanovna, Butayeva Gavhar Xudoyorovna	
Fan va tabiatni tanishtirish orqali maktabgacha katta yoshdagi bolalarni rivojlantirish usullari	410
Sh. T. Musulmonova	
15-17 yoshgacha bo'lgan kurashchilarni yillik yuklamalarini taqsimlash	413
Qirgiboyev Shaxbozbek Aslidin o'gli, Xamidjonov Muhammadbobir Ulug'bek o'gli	
Davlat boshqaruvi tizimida korrupsiyaviy xavf-xatarlarni baholash va prognozlash metodologiyasi.....	416
Sotvoldiyev Akbarjon Umidjon o'g'li	
O'smirlar orasida tengdoshlar bosimi va uning psixologik ta'siri	419
Toshpo'latova O'giloy Baxtiyor qizi	
Boshlang'ich ta'limda o'quvchilarni shaxsiy rivojlantirish.....	422
Turdiyeva Raxima Kurbanovna	
Matnli topshiriqlar vositasida ona tili darslarida o'quvchilarning kreativ tafakkurini rivojlantirish	426
Yulbarsov Ochilbek Obidjon o'g'li, Isayeva Gulnur Shakirjanovna	
Методы исследования сенсомоторных эффектов и внимания у детей дошкольного возраста.....	432
Г. С. Алиходжаева	
Роль театрализованной деятельности в формировании представлений о родине у дошкольников .	436
Г. С. Алиходжаева, У. О. Мамадалиева	
Логическое мышление детей 5–7 лет в вариативном дошкольном образовании: нормативные основания и концептуальная модель	440
Г. Э. Джанпеисова, В. В. Горбунова, Э. З. Убайдуллаева	
O'qitishning maqsad va vazifalarini talabalarning bo'lajak pedagogik faoliyatini modellashtirish sifatida ...	444
Murodova Umida Dilmurodovna	
Развитие прагматической компетенции аудирования с помощью инновационных технологий в обучении немецкому языку.....	449
Саидова Махсудахон Аббасовна	
Развитие профессиональной подготовки будущих воспитателей в системе высшего педагогического образования.....	452
Собирова Пошшаой Эркин кизи	
Современные педагогические концепции и структурные элементы игровых технологий.....	455
Хафизова Машхура Аминовна	
Davolanish ehtiyojiga ega bo'lgan bolalarga tibbiy-psixologik yondashuvlar	458
Po'latxo'jayeva Malika Rustamovna	
Equal Voice in the Classroom: A Gender-Based Approach	463
Gafurova Nodira Ravshanovna	

Matematik tafakkur kompetensiyalarini rivojlantirishda singapur ta'lim modelining innovatsion pedagogik yondashuvlari.....	468
<i>Sanobar Ibragimovna Kenjayeva</i>	
Boshlang'ich sinf mikrodars ishlanmasining texnologik xaritasini yaratish usullari.....	475
<i>Yusupova Gulshiraxan Zinatdinovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tanqidiy fikrlashni rivojlantirishning pedagogik ahamiyati	479
<i>Sodiqova Gulbahor G'ofurjon qizi, Abduvohidova Rayhona Nuriddin qizi</i>	
6–7 yoshdagi bolalarni maktab ta'limiga tayyorlashda mantiqiy fikrlashga o'rgatishning ahamiyati	484
<i>Sultonova Sitara Zarif qizi</i>	
Debat texnologiyalari va akademik yozuv ko'nikmalarini rivojlantirish.....	488
<i>Gulamov Shavkat Maxmudovich</i>	
Kognitiv yuk nazariyasi asosida boshlang'ich sinflarda ingliz tili o'quv jarayonini optimallashtirish	492
<i>G'ulomova Moxinur Inomjon qizi</i>	
Muloqot madaniyati va liderlik ko'nikmalarining shakllanishidagi psixologik-pedagogik omillar	497
<i>Putatova Odinaxon Xamidovna</i>	
Tarbiyaviy ishlarni tashkil etish pedagogik muammo sifatida	501
<i>Qulmatova Xurshida Abdurahmonovna</i>	
O'quvchilarga algebrani o'qitishning dolzarb masalalari.....	504
<i>Qodirova B., Ibragimov N.</i>	
Bo'lajak biologiya o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini takomillashtirish masalalari	509
<i>Axmadjanova Moxiyat Sadriyevna</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarning elektron ta'lim resurslari va innovatsion dasturlar bilan ishlash ko'nikmalarini shakllantirish.....	513
<i>Sultansaidova Mushtariy Abzalxanovna</i>	
Jo'rg' Oruell asarlarida davr va shaxs fojiasi	516
<i>Xatamova Kumush Javxar qizi</i>	
“Tabiiy fanlar” fanini o'qitish texnologiyasini STEAM yondashuvi asosida tuzish metodikasi	519
<i>Imankulov Nurbek Tursunkul o'g'li, Ashirov Shamshidin Annazarovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida o'quv faoliyatiga samarali ta'sir etuvchi irodaviy sifatlar	525
<i>Ma'rufjonova Rohila Lutfulla qizi</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida texnik ijodkorlikni shakllantirishning mazmuni va metodikasi	528
<i>Xudaykulova Saida Zakirovna</i>	
Aqli zaiflik va autizm spektri buzilishining klinik-pedagogik farqlari	533
<i>Zakirova Fozilaxon Zafarjon qizi</i>	
STEAM yondashuvi asosida kreativ fikrlashni shakllantirishning didaktik imkoniyatlari.....	538
<i>Erkinov Ozodbek Faxriddin o'g'li</i>	
Neologizmlar – badiiy matnda uslubiy vosita sifatida	540
<i>Ibragimova Shoira Normuminovna</i>	
Nutq nuqsoniga ega bo'lgan bolalar ota-onalarini logopedik korreksion ishiga jalb etish	543
<i>Jumanazarova Gullola Yoqubjanovna, Abdullayeva Gulzoda Abdurazzoq qizi</i>	
Rus tili darslarining samaradorligini oshirishda nutqiy kompetensiyani shakllantirishning ilmiy-metodik asoslari.....	546
<i>Jurayeva Nilufar Shovkat qizi</i>	
Autizm spektridagi bolalarda nutqni rivojlantirish uchun sensor integratsiya usullarining ta'sirini o'rganish.....	549
<i>Mo'minova Gulnora Qurvonali qizi</i>	
Yosh taekvondochilarni maxsus mashqlar yordamida kyorugi texnikasini rivojlantirish	552
<i>Sheraliyev Sarvarbek Soxibjon o'g'li</i>	
“Motivatsion yondashuv” hamda “kreativ fikrlash” tushunchalarining mazmun va mohiyati	556
<i>Toshnazarova Mohinur O'sarali qizi</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarning muloqot madaniyatini rivojlantirishda kompetensiyaviy yondashuvning o'rni	559
<i>Umarova Feruzabonu Bobir qizi</i>	

Ta'lim falsafasining ijtimoiy-madaniy evolyutsiyasi	562
<i>Uzakova Zahroxon Muhammad Zarif qizi</i>	
Fizika ta'limida ijodiy tafakkurni shakllantirishning innovatsion modeli: muammoli ta'lim va interfaol metodlar asosida kompetensiyaviy yondashuv	565
<i>Yusupov Kodirjan Batirovich</i>	
Игровые проекты как средство обучения предлогам английского языка.....	569
<i>Нуратдинова Наргиза Бахтияровна</i>	
Формирование межкультурной коммуникативной компетенции через изучение речевого этикета в цифровой среде (мессенджеры и социальные сети)	572
<i>Юсупова Сохила Сайфиевна</i>	
Maktabgacha ta'lim yoshdagi bolalarda sog'lom turmush tarzini shakllantirish.....	575
<i>Shamiyeva Manzura Fayzullayevna</i>	
Pedagogik ta'lim muassasalarida bo'lajak o'qituvchilar valeologik kompetentligini rivojlantirishning mazmuni va mohiyati	579
<i>Sardorxon Quvondiqov</i>	
Pedagogik ta'lim muassasalari bo'lajak o'qituvchilarida integrativ yondashuv – milliy g'urur tuyg'usini rivojlantirish yondashuvi sifatida.....	584
<i>Miraxmedov Fatxulla</i>	
Bolalarni xavfsiz, erkin, o'yinga asoslangan va do'stona muhitda tarbiyalash – muvofiqlashtirishning yangi standartlari.....	590
<i>Mamadaliyeva Dilfuza Baxtiyorovna</i>	
Alisher Navoiyning "Arba'in" asaridagi qit'alarda sahih hadislarining badiiy talqini	595
<i>Nematullayeva Madina Zafarovna</i>	
Umumta'lim maktablarida chizmachilik fanini o'qitishda sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish istiqbollari	598
<i>Xalimov Moxir Karimovich</i>	
Biologiya fanini o'qitishni modernizatsiyalash bo'yicha zamonaviy yondashuvlar.....	603
<i>Axmadjanova Mohiyat Sadriyevna</i>	
Dizariya shakllarining klinik-pedagogik tavsifi	607
<i>Iminjonova Moxichexra Alimardon qizi</i>	
Oliy ta'limda kechki ta'lim talabalarining o'quv faolligini oshirishda faollashtiruvchi interaktiv ma'ruza metodining didaktik strukturasi va pedagogik imkoniyatlari.....	611
<i>Axmedova Zilola Muxtor qizi</i>	
Оптимизация процесса самообразования студентов русской филологии в условиях современного образовательного пространства	617
<i>Азизова Д. А.</i>	
Bo'lajak tarixchilarda tarix falsafasining zamonaviy konsepsiyalariga doir bilimlarni rivojlantirishning amaliy texnologik tizimi.....	622
<i>Anvarjonov Ahrorjon Ahadjon o'g'li</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini mehnatsevarlikka tarbiyalashda pedagogik texnologiyalarning turlari va ularni qo'llash imkoniyatlari.....	625
<i>Xudaybergenova Adolat Usmanovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni ijtimoiy-axloqiy tarbiyalashda maktabgacha ta'lim tashkiloti va oilaning hamkorligi.....	629
<i>Jumanova Fotima Uralovna, Azimova Zebxon Tohirovna</i>	
4K yondashuvi asosida dars topshiriqlarini ishlab chiqish.....	635
<i>Boboyeva Nafosat Tulqin qizi</i>	
O'quv-tarbiya jarayonida pedagogik diagnostika.....	639
<i>Xolmatova Ziroatxon Anvarovna</i>	
Raqamli ta'lim muhitida tadqiqotchilik ko'nikmalarini rivojlantirishning ahamiyati.....	642
<i>Abdullayeva Ozoda Odiljon qizi</i>	
O'yinchilarning texnik va taktik tayyorgarligi.....	645
<i>Madaminov Oribdjan Nishanbayevich</i>	

Ta'lim jarayonida gamifikatsiya va didaktik o'yinlar orqali metakognitiv kompetensiyalarni shakllantirish metodikasi.....	648
<i>Xayrullina Parizod Farg'at qizi</i>	
Dual ta'lim sharoitida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining kasbiy kompetentligini baholash mezonlari va monitoring tizimi.....	651
<i>Umurov Zarif Latifboyevich</i>	
Boshlang'ich sinflarda folklor asarlarini aksiologik yondashuv asosida o'qitish metodikasi	660
<i>Aytmuratova Elvira Ersultanovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'qituvchilari tanqidiy fikrlashining psixologik va pedagogik mohiyati.....	663
<i>Haydarova Kamola Ergashboy qizi</i>	
Differensial ta'limning nazariy-konseptual asoslari.....	667
<i>Rasulova Nozigul Abdivoxid qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tasviriy faoliyatga o'rgatishda kreativ shaxsni shakllantirish bo'yicha metodik tavsiyalar	671
<i>Rizoyeva Muslima Raxmonovna</i>	
Информационная компетентность через призму филологии: ключевые факторы формирования ...	679
<i>Хикматов Нодир Назимджанович</i>	
Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarida qadriyatlar tizimini shakllantirishning samarali yo'llari	683
<i>Mamatova Zarena Abduljalilovna</i>	
O'zbekiston va Angliyada pedagogik ta'lim tizimining tarixiy asoslari.....	686
<i>Miramatova Laylo Ravshanjon qizi</i>	
Innovatsion ta'lim muhitida o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	690
<i>Nilufar Xalikova Mirkadirovna</i>	
Badmintonchilarda maxsus chaqqonlik tayyorgarligining o'yin faoliyatiga ta'siri	694
<i>Samadova Uktabar Hasanovna</i>	
<i>Maktab direktorlarining boshqaruv ko'nikmalarini rivojlantirishda sinergetik</i>	
yondashuvning o'рни va ahamiyati	698
<i>Yusupova Dilnoza Fayzullayevna</i>	
Pedagogical Essence of Improving Students' Collaborative Skills Through Multi-Vector Approaches	702
<i>Turemuratova Aziza Begibaevna, Otelbayeva Muhayyo Alisher qizi</i>	
Tasviriy san'at mashg'ulotlarining maktabgacha yoshdagi bolalarda kognitiv, estetik va ijodiy rivojlanishiga ta'siri	708
<i>Shaymuradov Taxir Zamanovich</i>	
Oliy ta'limda ma'naviy-ma'rifiy kompetensiyalarni baholash mezonlari: falsafa fanining o'quv jarayoniga integratsiyasi	713
<i>Abdullayev Akmal Nasriddinovich</i>	
Klasterli ta'lim muhitida bo'lajak o'zbek tili va adabiyoti o'qituvchilarining innovatsion kompetentligini rivojlantirish metodlari.....	717
<i>Abdurahmonov Maqsad Bekjonovich</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda nutqiy rivojlanishning yetakchi omillari.....	720
<i>Abduvosiyeva Mahmuda Xamidullo qizi</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kreativ sifatlarini oshirish: zamonaviy yechimlar va muammolar	724
<i>Abduxalimova Yulduz Normurod qizi</i>	
Maktablarda sun'iy intellekt asosida xorijiy tillarni o'qitish afzalliklari	728
<i>Altimisheva Iroda Mavlonovna</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda boshqaruv madaniyatini rivojlantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari.....	731
<i>Ashurov Yusuf Alisher o'g'li</i>	
Bolalikni qayta anglash: mariya montessori pedagogik qarashlarining ilmiy asoslari	735
<i>Ismatullayeva Madinabonu Akmaljon qizi</i>	
14-15 yoshli o'quvchilarning jismoniy tarbiya vositalari orqali jismoniy tayyorgarligi samaradorligini oshirish metodi	740
<i>Karimboyev Og'abek Qadamboyevich</i>	

O'zbekiston xalqlarining amaliy san'ati va ma'naviy merosini o'rganish: tarixiy va pedagogik jihatlar	744
Kayumov Erkin Kazakbayevich	
Fizika ta'limida kognitiv texnologiyalar asosida talabalarning mantiqiy va analitik tafakkurini rivojlantirish yo'llari	748
Madumarov Shodonbek Az'amjonovich	
Maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirish jarayonlarida pedagogik-psixologik bilimlarning ahamiyati	751
Muratova Shaxnoza Ibatovna	
Yoshlar o'rtasida ijtimoiy hamkorlikni mustahkamlashda pedagogik resurslar va hamkorlik infratuzilmasining ahamiyati	754
Matnazarov O'ktam Latipovich	
Maxsus pedagogika o'qituvchilarining pedagogik va psixologik tayyorgarlik darajasi	757
Oxunov Ilxomjon Abdunabiyeich	
Funksional bog'liqlikni tushunishda vizual-eksperimental metodning samaradorligi	760
Qobilova Nargiza Anvarovna, Shamuratov Zafar Ergashevich	
The Psychological Importance of Emotional Intelligence and Stress Resilience in Increasing Professional Efficiency of Primary School Pedagogues	766
Tajiboyeva Odinakhon	
Maktabgacha ta'lim tashkilotida mashg'ulotlar jarayoni sifatini monitoring qilish vositasi sifatida	769
Tashbayev Naim Sadikovich	
Axloqiy tafakkur va axloqiy qaror qabul qilish kompetensiyasi tushunchasining pedagogik-psixologik mohiyati	773
Temirova Oydina Muhiddinova	
Oliy ta'lim muassasalarida "Muhandislik kompyuter grafikasi" fanini o'qitishning metodik asoslari va zamonaviy yondashuvlari	776
Xamidov Dilshod Olimjon o'g'li	
Kasbiy ta'lim rahbarlarining individual yondashuv asosida kompetensiyasini rivojlantirish mexanizmlari ...	780
Yangiboyev Kamol Norboyevich	
Тема экологических проблем как элемент духовно-нравственного воспитания студентов в произведениях Чингиза Айтматова	784
Абдулвохидов Элёр	
Девиантное поведение школьников в образовательной среде: проблемы классификации и гендерные особенности восприятия педагогами	789
Алимжанова Матлюба Юнусовна	
Анализ проблем развития профессиональной иноязычной компетенции по английскому языку у студентов медицинских вузов	793
Исраилова Илона Халитовна	
Психолого-педагогические условия использования изобразительной деятельности как средства стимуляции коммуникативных навыков у воспитанников с синдромом дауна	798
Каримова Регина Шовкатовна	
Методика развития специальной физической подготовленности футболистов 11–12 лет с использованием современного инновационного оборудования	802
Мирзабаев Диёрбек Камилович	
Нейроигра как эффективное средство развития познавательных и регуляторных функций у детей дошкольного возраста	805
Намазбаева Лола Закировна, Маткаримова Шарира Рахимжановна	
Методы и приёмы технологии развития критического мышления в курсе "Общая педагогика": опыт проектирования учебного процесса в вузе	809
Янкина Рано Садыковна	

DUAL TA'LIM SHAROITIDA BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINF O'QITUVCHISINING KASBIY KOMPETENTLILIGINI BAHOLASH MEZONLARI VA MONITORING TIZIMI

Umurov Zarif Latifboyevich

Buxoro davlat pedagogika instituti professori,
pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

<https://orcid.org/0000-0001-5021-964X>

Annotatsiya: Mazkur maqolada dual ta'lim sharoitida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining kasbiy kompetentligini baholash mezonlari hamda monitoring tizimini ishlab chiqish masalasi yoritilgan. Tadqiqotda kompetentlikni baholashning metodologik asoslari tahlil qilinib, dual ta'lim sharoitiga mos mezon va indikatorlar tizimi taklif etiladi. Muallif tomonidan motivatsion-qadriyatli, kognitiv, faoliyat-amaliy, kommunikativ va refleksiv mezonlarga asoslangan baholash modeli ishlab chiqilgan. Tadqiqot natijalari dual ta'lim jarayonida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini ilmiy asosda baholash va monitoring qilish imkonini beradi.

Kalit so'zlar: dual ta'lim, kasbiy kompetentlik, boshlang'ich sinf o'qituvchisi, kompetensiyaviy yondashuv, baholash mezonlari, indikatorlar, monitoring tizimi, pedagogik diagnostika, refleksiv baholash, 4+2 modeli.

Abstract: This article examines the development of assessment criteria and a monitoring system for evaluating the professional competence of future primary school teachers within the framework of dual education. The methodological foundations of competence-based assessment are analyzed, and a system of criteria and indicators adapted to the specifics of dual education is proposed. The author develops an evaluation model based on motivational-value, cognitive, activity-practical, communicative, and reflective criteria. The results of the study provide a scientific basis for assessing and monitoring the development of professional competence among future primary school teachers in dual education settings.

Key words: dual education, professional competence, primary school teacher, competence-based approach, assessment criteria, indicators, monitoring system, pedagogical diagnostics, reflective assessment, 4+2 model.

Аннотация: В статье рассматривается проблема разработки критериев оценки и системы мониторинга профессиональной компетентности будущего учителя начальных классов в условиях дуального образования. Проанализированы методологические основы компетентностного оценивания и предложена система критериев и индикаторов, соответствующая специфике дуального обучения. Автором разработана модель оценки, включающая мотивационно-ценностный, когнитивный, деятельностно-практический, коммуникативный и рефлексивный критерии. Результаты исследования позволяют научно обоснованно осуществлять оценку и мониторинг развития профессиональной компетентности будущих учителей начальных классов.

Ключевые слова: дуальное образование, профессиональная компетентность, учитель начальных классов, компетентностный подход, критерии оценки, индикаторы, система мониторинга, педагогическая диагностика, рефлексивная оценка, модель 4+2.

KIRISH

Hozirgi kunda ta'lim tizimida raqobatbardosh pedagog kadrlarni tayyorlash, ularning kasbiy kompetentligini rivojlantirish hamda ta'lim sifatini oshirish masalasi dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Ayniqsa, dual ta'lim tizimini joriy etish orqali bo'lajak o'qituvchilarning nazariy bilimlari va amaliy ko'nikmalarini integratsiyalash, ularni real pedagogik faoliyatga tayyorlash muhim pedagogik vazifalardan biri hisoblanadi. Dual ta'limning asosiy mohiyati ta'lim muassasasi va amaliyot bazasi o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish, nazariya va amaliyotni uyg'unlashtirish orqali bo'lajak mutaxassisning kasbiy tayyorgarligini takomillashtirishdan iboratdir.

Zamonaviy pedagogik ta'limda kompetensiyaviy yondashuv asosida o'qituvchi shaxsini shakllantirish, uning kasbiy faoliyatni samarali tashkil etish qobiliyatini rivojlantirish muhim ahamiyatga ega. Shu nuqtai nazardan, bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining kasbiy kompetentligini rivojlantirish jarayonini ilmiy asosda baholash,

uning mezon va ko'rsatkichlarini aniqlash hamda monitoring tizimini ishlab chiqish zarurati yuzaga kelmoqda. Dual ta'lim sharoitida ta'lim jarayonining ikki muhitda - oliy ta'lim muassasasi va umumta'lim maktabi hamkorligida tashkil etilishi baholash jarayonini ham integratsiyalashgan holda olib borishni talab qiladi. Shu bois kasbiy kompetentlikni baholashning mezonli va indikatorli tizimini ishlab chiqish pedagogik tadqiqotlarning muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Tadqiqotning ob'ekti - dual ta'lim sharoitida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini kasbiy tayyorlash jarayoni.

Tadqiqotning predmeti - dual ta'lim sharoitida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining kasbiy kompetentligini baholash mezonlari va monitoring tizimi.

Tadqiqotning maqsadi - dual ta'lim sharoitida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining kasbiy kompetentligini baholash mezonlari, indikatorlari hamda monitoring tizimini ilmiy asoslash va takomillashtirish.

Tadqiqotning vazifalari quyidagilardan iborat:

- dual ta'lim sharoitida kasbiy kompetentlikni rivojlantirishning nazariy asoslarini tahlil qilish;
- kasbiy kompetentlikni baholash mezonlari va indikatorlarini aniqlash;
- dual ta'lim sharoitida kompetentlikni baholashning monitoring tizimini ishlab chiqish;
- taklif etilgan mezon va indikatorlar asosida kasbiy kompetentlikni baholash mexanizmini asoslash.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Pedagogik tadqiqotlarda "mezon" (kriteriy) tushunchasi muayyan pedagogik hodisa yoki jarayonning holati, rivojlanish darajasi va natijaviyligini aniqlashga xizmat qiluvchi ilmiy o'lchov birligi sifatida talqin etiladi [8]. Mezon orqali o'rganilayotgan jarayonning qanday darajada shakllangani, qaysi yo'nalishda o'zgarayotgani, rivojlanish dinamikasi va sifat ko'rsatkichlari aniqlanadi. Bunda mezonning ilmiy qiymati shundan iboratki, u baholashni tasodifiy (subyektiv) fikrlardan chiqarib, diagnostik aniqlik va natijaviy xulosalarga olib keladi. Ayniqsa, bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining kasbiy kompetentligini rivojlantirish kabi murakkab pedagogik jarayonlarda mezonlar tizimi nafaqat natijani "o'lchash" uchun, balki ta'lim jarayonini takomillashtirish va boshqarishning didaktik mexanizmi sifatida ham muhim ahamiyatga ega.

Mezon tushunchasi bilan uzviy bog'liq bo'lgan yana bir ilmiy tushuncha - "ko'rsatkich" (indikator) tushunchasidir. Ko'rsatkich mezonning amaliy ifodasi bo'lib, u pedagogik jarayonda bevosita kuzatiladigan, aniqlanadigan va qayd etiladigan belgilar tizimini anglatadi. Ya'ni mezon "nimani baholaymiz?" degan savolga javob bersa, ko'rsatkich "qanday belgilari orqali baholaymiz?" degan savolga javob beradi. Masalan, motivatsion-qadriyatli mezon bo'yicha kasbiy qiziqish, pedagogik mas'uliyat, amaliyotga faol jalb bo'lish kabi ko'rsatkichlar aniqlanishi mumkin. Kognitiv mezon bo'yicha esa pedagogika va didaktika asoslarini bilish, boshlang'ich ta'lim metodikasi bo'yicha nazariy tayyorgarlik, darsni loyihalash ko'nikmasi kabi indikatorlar orqali kompetentlik darajasi aniqlanadi. Shu tariqa, mezonlar tizimi indikatorlar orqali konkretlashtirilib, tadqiqot natijalarini ishonchli baholash imkonini beradi.

Mezon va ko'rsatkichlar tizimi bilan bir qatorda "daraja" tushunchasi ham pedagogik diagnostikaning muhim kategoriyasi hisoblanadi. Daraja - mezonlar asosida shakllangan kompetentlik holatining bosqichli tavsifidir. Pedagogik tadqiqot amaliyotida kompetentlikni odatda "past-o'rta-yuqori" kabi darajalar asosida tasniflash orqali baholash keng qo'llaniladi. Bunday yondashuv kompetentlikni rivojlantirish jarayonini statik holatda emas, balki dinamik rivojlanish jarayoni sifatida tahlil qilish imkonini beradi. Bundan tashqari, darajalar mezonlar bo'yicha kuzatilgan ko'rsatkichlar asosida aniqlangani sababli, baholash natijalari ilmiy asoslangan va izchil bo'ladi.

Dual ta'lim sharoitida kompetensiyaviy baholashning zarurati esa mazkur ta'lim shaklining o'ziga xos didaktik tabiatidan kelib chiqadi. Dual ta'limning asosiy mohiyati - bo'lajak mutaxassisning kasbiy tayyorgarligini nazariy o'qitish bilan amaliy faoliyatni integratsiyalashgan holda tashkil etish, ya'ni "ta'lim muassasasi-amaliyot bazasi" uyg'unligini ta'minlashga asoslanadi. Bu jarayonda bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisi kompetentlikni faqat auditoriyada egallamaydi, balki maktabdagi real sinf muhiti, pedagogik vaziyatlar, dars o'tish tajribasi va amaliyotga rahbarlik asosidagi amaliy faoliyat orqali shakllantiradi. Ayniqsa, "4+2" mexanizmi asosida o'quv jarayonining ikki muhitda parallel olib borilishi baholash jarayonini ham ikki yo'nalishda - nazariy tayyorgarlik va amaliy ko'nikmalar natijadorligini kompleks tahlil qilishni taqozo etadi. Demak, dual ta'lim sharoitida baholashning klassik (faqat nazariy bilimga yo'naltirilgan) shakllari yetarli bo'lmay, kompetensiyaviy, faoliyatga yo'naltirilgan, mezonli baholash tizimi zarur bo'ladi.

Shu nuqtai nazardan, dual ta'lim sharoitida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining kasbiy kompetentligini rivojlantirish jarayonini baholashda quyidagi ilmiy-didaktik talablar ustuvor hisoblanadi: birinchidan, baholash tizimi kompetentlikning tarkibiy komponentlarini qamrab olishi; ikkinchidan, mezonlar va ko'rsatkichlar real pedagogik faoliyatda kuzatiladigan holatlar asosida tanlanishi; uchinchidan, darajali tasnif kompetentlik rivojlanish dinamikasini ko'rsatishi; to'rtinchidan, baholash jarayoni "OTM—maktab—amaliyot rahbari" hamkorligi asosida simmetrik tashkil etilib, subyektivlikni kamaytirishi lozim. Bunday yondashuv kompetentlikni rivojlantirish jarayonini ilmiy asosda boshqarish, didaktik model samaradorligini aniqlash hamda tajriba-sinov natijalariga matematik-statistik ishlov berish imkonini yaratadi.

Dual ta'lim sharoitida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining kasbiy kompetentligini rivojlantirish mezonlarini aniqlash va baholashning kompetensiyaviy tizimini ishlab chiqish ilmiy jihatdan zarur bo'lib, u tadqiqotning metodologik asosini mustahkamlaydi, tajriba-sinov ishlarining ishonchliligini ta'minlaydi hamda o'quv jarayonini natijaga yo'naltirilgan holda takomillashtirishga xizmat qiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Dual ta'lim sharoitida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining kasbiy kompetentligini rivojlantirish jarayonini baholash va monitoring qilish masalasi zamonaviy ta'lim nazariyasi hamda amaliyotida dolzarb metodologik muammo sifatida e'tirof etilmoqda. Bu, avvalo, ta'lim tizimining kompetensiyaviy paradigmasiga o'tishi, pedagog kadrlarni tayyorlash jarayonida natijaga yo'naltirilgan yondashuvning kuchayishi, ta'lim sifatiga qo'yilayotgan talablarda oshkorlik, hisobdorlik va ishonchlilik mezonlarining ustuvor bo'lib borayotgani bilan izohlanadi. Shuningdek, raqamli ta'lim resurslari, ta'lim jarayonini boshqarishning monitoring tizimlari, refleksiv tahlil va pedagogik diagnostika imkoniyatlarining kengayishi ham baholashni an'anaviy nazorat shakllaridan kompetensiyaviy, mezonli va tizimli yondashuvga o'tkazishni taqozo etmoqda. Shu bois dual ta'lim sharoitida kasbiy kompetentlikni baholashning metodologik asoslarini ilmiy asoslash tadqiqotning muhim vazifalaridan biri hisoblanadi [2: 6].

Dual ta'limning didaktik tabiatiga ko'ra, baholash jarayoni faqat talabaning nazariy tayyorgarligini aniqlash bilan cheklanmaydi. Aksincha, dual ta'limning mohiyati - nazariya va amaliyotni integratsiyalashgan holda tashkil etish bo'lganligi sababli, baholash ham integratsiyalashgan bo'lishi zarur. Ya'ni baholash obyektiga bo'lajak o'qituvchining kasbiy faoliyatga tayyorligi, metodik qaror qabul qilish kompetensiyasi, real sinf muhitida darsni tashkil eta olish malakasi, kommunikativ muomala madaniyati hamda refleksiv o'sish qobiliyati ham kiradi. Ayniqsa, "4+2" mexanizmi asosida o'quv jarayonining ikki muhitda (OTM + maktab) parallel tashkil etilishi baholash tizimini ham ikki yo'nalishda uyg'unlashtirishni talab qiladi [1]. Demak, dual ta'lim sharoitida baholashning metodologik asoslari kompetensiyaviy, faoliyatga yo'naltirilgan hamda tizimli yondashuvlarga tayangan holda ishlab chiqilishi lozim.

Zamonaviy pedagogik ta'limda kompetensiyaviy yondashuv kasbiy tayyorgarlik natijalarini belgilovchi asosiy metodologik yo'nalishlardan biri sifatida qaraladi. Mazkur yondashuvda ta'lim jarayonining natijasi o'zlashtirilgan ma'lumot hajmi bilan emas, balki kasbiy faoliyatda qo'llaniladigan bilim, ko'nikma, malaka va shaxsiy sifatning uyg'unlashgan tizimi bilan aniqlanadi. Shuning uchun ham dual ta'lim sharoitida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining kasbiy kompetentligini baholashda kompetensiyaviy yondashuv metodologik tayanch vazifasini bajaradi.

Kompetensiyaviy baholash quyidagi xususiyatlari bilan ajralib turadi:

- baholash mezonlari kasbiy faoliyat natijalariga yo'naltiriladi;
- baholash amaliy faoliyat orqali namoyon bo'ladigan kompetensiyalarni qamrab oladi;
- nazariy bilimlar amaliy ko'nikmalar bilan uyg'un holda tahlil qilinadi;
- baholash jarayoni refleksiya va o'z-o'zini baholash komponentlari bilan boyitiladi.

Demak, kompetensiyaviy yondashuv dual ta'lim sharoitida baholash jarayoniga "natijaviylik" tamoyilini olib kiradi va kasbiy kompetentlikning real holatini aniqlashga xizmat qiladi.

Dual ta'lim sharoitida baholashning metodologik asoslaridan yana biri - faoliyat yondashuvi hisoblanadi. Ushbu yondashuvga ko'ra, kompetensiya bo'lajak o'qituvchining faoliyat jarayonida shakllanadi va aynan faoliyat jarayonida namoyon bo'ladi. Shu sababli kasbiy kompetentlikni baholash ham "faoliyat natijalarini kuzatish va tahlil qilish" orqali amalga oshirilishi lozim.

Boshlang'ich sinf o'qituvchisi faoliyati o'zining murakkabligi bilan ajralib turadi: u darsni rejalashtirish, o'qitish metodlarini tanlash, sinf jamoasini boshqarish, o'quvchilar bilan muloqot qilish, tarbiyaviy ishlarni tashkil etish, o'quvchilarning bilimni tashxislash kabi ko'p qirrali vazifalarni qamrab oladi. Dual ta'lim sharoitida talabaning ushbu faoliyat turlarini amaliyot jarayonida bajara olishi uning kasbiy kompetentligi darajasini belgilaydi. Shuning uchun baholash jarayonida: dars o'tish jarayoni, metodik yechimlar, pedagogik vaziyatni tahlil

qilish, ta'limiy va tarbiyaviy qarorlar qabul qilish kabi faoliyat mahsullari mezonli asosda tahlil etilishi zarur. Bu esa dual ta'limning baholash tizimini "amaliy natija"ga yo'naltiradi va kompetentlikni real sharoitda aniqlash imkonini yaratadi.

Dual ta'lim sharoitida baholash jarayonini metodologik jihatdan asoslashda tizimli yondashuv ham muhim o'rin egallaydi. Tizimli yondashuv baholashni alohida element sifatida emas, balki dual ta'limning umumiy didaktik tizimi tarkibida tashkil etishni nazarda tutadi. Ya'ni baholash mezonlari ta'lim maqsadi, mazmuni, shakl-metodlari va vositalari bilan uzviy bog'langan bo'lishi lozim.

Tizimli yondashuv doirasida dual ta'limda baholash quyidagi uchta integratsion yo'nalishda amalga oshiriladi:

OTMdagi nazariy-metodik baholash (test, yozma ish, loyiha);

- maktab amaliyotidagi kasbiy faoliyat bahosi (kuzatuv, dars tahlili, amaliyot rahbari xulosasi);
- refleksiv monitoring va o'z-o'zini baholash (kundalik, portfel, self-assessment).

Mazkur integratsiyalashgan model dual ta'limning "nazariya–amaliyot–refleksiya" uchligini yagona baholash tizimida uyg'unlashtiradi.

Bugungi ta'lim tizimi individual ta'lim trayektoriyasi va shaxsga yo'naltirilgan didaktik yondashuvni talab etmoqda. Dual ta'lim sharoitida ham bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlash jarayoni turlicha start darajaga ega bo'lgan talabalarda kasbiy kompetentlikni shakllantirishga qaratilgan bo'lib, baholashda ham individual yondashuv zarur [5].

Shaxsga yo'naltirilgan baholash quyidagilar orqali ta'minlanadi: kompetensiya darajalarini individual dinamikada tahlil qilish; talabani "progress" asosida baholash; motivatsion omillarni hisobga olish; refleksiv o'sish indikatorlarini kuzatish. Bu yondashuv bo'lajak o'qituvchining kasbiy shakllanish jarayonini faqat natija bilan emas, balki rivojlanish tendensiyasi bilan baholashga imkon beradi.

Zamon talabi sifatida baholash jarayonida formativ baholashning roli oshib bormoqda. Formativ baholash talabning faoliyatiga doimiy teskari aloqa berish, rivojlanish nuqtalarini aniqlash va o'qitish jarayonini shunga mos tuzatish mexanizmi sifatida qaraladi. Dual ta'lim sharoitida formativ baholash ayniqsa muhim, chunki talaba maktab amaliyotida xatolar qiladi, tajriba orttiradi, amaliyot rahbari yordamida o'sadi va refleksiya orqali kompetentlikni mustahkamlaydi.

Refleksiv monitoring esa: darsdan keyingi tahlil, o'z-o'zini baholash, refleksiv kundalik yuritish, portfel asosida rivojlanish tahlili orqali kompetentlikni ichki mexanizmlar asosida kuzatib borishga xizmat qiladi.

Demak, dual ta'lim sharoitida baholash "yakuniy nazorat" emas, balki "rivojlantiruvchi baholash" sifatida tashkil etilishi zamonaviy didaktik talabdir.

Hozirgi zamonda ta'lim jarayonini raqamlashtirish jarayonlari dual ta'limning baholash tizimida ham innovatsion yechimlarni talab qiladi. Raqamli monitoring vositalari yordamida: talabning amaliyot jarayoni bo'yicha ma'lumotlar bazasi yuritiladi; baholash va indikatorlar avtomatik shakllantiriladi; kuzatuv varaqalari va portfel elektron shaklda yuritiladi; amaliyot rahbari va OTM o'qituvchilari o'rtasida tezkor teskari aloqa amalga oshiriladi. Bu esa dual ta'lim jarayonining shaffofligini, natijadorligini va boshqaruv imkoniyatlarini oshiradi.

Dual ta'lim sharoitida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining kasbiy kompetentligini baholashning metodologik asoslari kompetensiyaviy yondashuv, faoliyat yondashuvi, tizimli yondashuv, shaxsga yo'naltirilgan yondashuv, formativ baholash va refleksiv monitoring hamda raqamli ta'lim texnologiyalariga tayangan holda ilmiy jihatdan asoslanadi. Ushbu metodologik asoslar dual ta'limning "OTM–maktab–amaliyot rahbari" integratsiyasiga mos holda baholashni ikki muhitda uyg'un tashkil etish, kompetentlik rivojlanishining dinamikasini aniqlash hamda tajriba-sinov natijalarining ishonchlilikini ta'minlash imkonini beradi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Dual ta'lim sharoitida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining kasbiy kompetentligini rivojlantirish jarayonini ilmiy asosda baholash va monitoring qilish uchun, avvalo, mezonlar tizimini to'g'ri tanlash masalasi hal qilinishi lozim. Chunki mezonlar tizimi tadqiqotning diagnostik apparatini belgilab, tajriba-sinov ishlari natijalarining ishonchlilik, xolisligi hamda amaliy ahamiyatini ta'minlaydi. Shu sababli mezonlarni tanlash jarayoni tasodifiy yoki umumiy yondashuv asosida emas, balki metodologik jihatdan asoslangan tamoyillar tizimiga tayangan holda amalga oshirilishi zarur. Ayniqsa, bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining kasbiy kompetentligi ko'p komponentli, murakkab tizim bo'lganligi sababli, mezonlar ham ushbu kompetentlikning mohiyati va tarkibiy tuzilmasini kompleks tarzda aks ettirishi lozim.

Dual ta'limning didaktik tabiatidan kelib chiqib, mezonlar tizimi nazariya va amaliyot uyg'unligi asosida shakllanadigan kompetensiyalarni qamrab olishi, baholash jarayonini "OTM–maktab–amaliyot rahbari" integratsiyasi sharoitida tashkil etish imkonini berishi hamda "4+2" mexanizmi doirasida kompetentlikning bosqich-

ma-bosqich rivojlanish dinamikasini aniqlashga xizmat qilishi talab etiladi. Demak, mezonlarni tanlash tamoyillari dual ta'lim sharoitida kasbiy kompetentlikni baholashning metodologik asoslari bilan uzviy bog'liq holda qaraladi.

Mazkur tadqiqot doirasida dual ta'lim sharoitida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining kasbiy kompetentligini baholash mezonlarini tanlash quyidagi metodologik va didaktik tamoyillar asosida amalga oshiriladi:

1. **Komplekslik tamoyili.** Komplekslik tamoyili mezonlar tizimi kasbiy kompetentlikning barcha muhim tarkibiy komponentlarini qamrab olishini taqozo etadi. Chunki kasbiy kompetentlik faqat nazariy bilimlar yig'indisi emas, balki bilim, ko'nikma, malaka, motivatsiya, qadriyat, kommunikativ madaniyat, refleksiya, metodik qaror qabul qilish qobiliyati kabi sifatarning integratsiyalashgan tizimidir. Shuning uchun mezonlar tizimi kompetentlikning faqat bir jihatini emas, balki uning motivatsion, kognitiv, amaliy, kommunikativ va refleksiv komponentlarini ham baholash imkonini berishi lozim. Mazkur tamoyilga tayanish dual ta'lim sharoitida bo'lajak o'qituvchining kasbiy shakllanishini kompleks diagnostika qilishga xizmat qiladi.
2. **Diagnostik aniqlik tamoyili.** Diagnostik aniqlik tamoyili mezonlar aniq, o'lchab bo'ladigan va amaliy jarayonda kuzatish mumkin bo'lgan indikatorlar bilan ifodalanishini talab etadi. Ya'ni mezonlar umumiy, mavhum yoki nazariy tushunchalar darajasida qolib ketmasligi, balki ko'rsatkichlar orqali konkretlashtirilishi zarur. Dual ta'lim sharoitida bu talab ayniqsa muhim, chunki baholash OTMdagi nazariy mashg'ulotlar bilan bir qatorda maktab amaliyotidagi real pedagogik faoliyat natijalariga ham tayanadi. Shu sababli mezonlar:
 - amaliyot jarayonida qayd etilishi;
 - kuzatuv varaqalari orqali baholanishi;
 - portfel va refleksiv kundalikda hujjatlashtirilishi;
 - amaliyot rahbari bahosida aks etishi mumkin bo'lgan indikatorlar asosida tanlanadi.
3. **Dual ta'limga moslik (integratsionlik) tamoyili.** Dual ta'limga moslik tamoyili mezonlar tizimi dual ta'limning didaktik mohiyatini aks ettirishi, ya'ni nazariya va amaliyot integratsiyasi asosida kompetentlik shakllanishini baholashga yo'naltirilgan bo'lishini anglatadi. Dual ta'lim sharoitida kasbiy kompetentlik OTMdagi o'qitish jarayoni bilan maktabdagi amaliyot faoliyati o'rtasidagi uzviy bog'liqlik orqali rivojlanadi. Shuning uchun mezonlar tizimi ham ikki muhitda: nazariy-metodik tayyorgarlik holatini va amaliy pedagogik ko'nikmalar darajasini birgalikda baholash imkonini berishi lozim. Bu esa mezonlarning integratsiyalashgan va ko'p manbali (OTM o'qituvchisi + amaliyot rahbari + talabning refleksiyasi) baholash mexanizmini ta'minlaydi.
4. **Natijaviylik va kasbiy yo'naltirilganlik tamoyili.** Zamon talabi sifatida ta'lim jarayonida natijaga yo'naltirilgan yondashuv kuchayib borayotgan sharoitda mezonlar tizimi ham natijaviylik tamoyiliga asoslanishi zarur. Ya'ni mezonlar bo'lajak o'qituvchining kelgusida boshlang'ich sinfda ishlashga tayyorligini, real pedagogik vazifalarni bajara olish qobiliyatini, metodik qaror qabul qilish salohiyatini va kasbiy faoliyat sifatini aks ettirishi kerak. Shuning uchun mezonlar:
 - kasbiy vaziyatlarda yechim topish;
 - darsni rejalashtirish va o'tkazish;
 - sinfni boshqarish;
 - o'quvchilar bilan ishlash;
 - baholash va tarbiyaviy faoliyatni tashkil eta olish kabi kasbiy natijalarni qamrab oladigan tarzda tanlanadi.
 Bu tamoyil dual ta'limning amaliyotga yo'naltirilgan tabiatiga mos keladi.
5. **Dinamiklik va bosqichlilik tamoyili.** Kasbiy kompetentlik bir maromda yoki bir bosqichda shakllanmaydi. U bosqichma-bosqich rivojlanadi: avval motivatsiya va nazariy tayyorgarlik, keyinchalik metodik ko'nikma, so'ngra mustaqil kasbiy faoliyat qobiliyati shakllanadi. Shu sababli mezonlar tizimi kompetentlikning rivojlanish dinamikasini ko'rsatishi lozim. Bu talab darajali yondashuvni (past-o'rta-yuqori) taqozo etadi. Darajalar orqali: boshlang'ich holat (diagnostik kesim), oraliq rivojlanish (monitoring), yakuniy natija (nazorat) aniqlanadi va kompetentlikning o'sish tendensiyasi ilmiy tahlil qilinadi.
6. **Tizimlilik va izchillik tamoyili.** Mezonlar tizimlilik tamoyiliga ko'ra, o'zaro bog'liq, bir-birini to'ldiruvchi va izchil ishlaydigan yagona diagnostik tizim bo'lishi zarur. Mezonlar tasodifiy tanlanmasdan, kompetentlik tarkibining mantiqiy tuzilmasiga mos bo'lishi, o'zaro integratsiyalashgan holda ishlashi lozim. Masalan, motivatsion mezon kognitiv tayyorgarlikni qo'llab-quvvatlashi, kognitiv mezon amaliy faoliyatga asos

bo'lishi, refleksiv mezon esa o'sish dinamikasini boshqaruvchi ichki mexanizm bo'lib xizmat qilishi kerak. Bu mezonlarni tizimli qo'llash orqali dual ta'lim jarayonining didaktik samarasi ilmiy asosda aniqlanadi.

7. **Shakllar va vositalar bilan uyg'unlik tamoyili.** Baholash mezonlari dual ta'lim sharoitida qo'llaniladigan shakl, metod va vositalarga mos bo'lishi talab etiladi. Chunki mezonlar real o'quv jarayonidan ajralgan holda emas, aynan integratsiyalashgan mashg'ulotlar, pedagogik amaliyot, amaliyotga rahbarlik faoliyati hamda refleksiv tahlil jarayonida amalga oshiriladi. Shu sababli mezonlar baholash vositalari (kuzatuv varaqa, portfel, refleksiv kundalik, baholash jadvali, rubrika) bilan bog'langan holda tanlanadi. Bu tamoyil baholashning amaliy samarasini oshirib, uni "o'qitish jarayonining ajralmas qismi"ga aylantiradi.
8. **Shaffoflik va ishonchlilik tamoyili.** Zamonaviy ta'limda baholash tizimi shaffof, tushunarli va xolis bo'lishi talab etiladi. Dual ta'lim sharoitida baholash jarayonida subyektivlik ehtimoli yuqori bo'lishi mumkin, chunki amaliyot jarayonida amaliyot rahbari yoki metodistlarning xulosalari muhim rol o'ynaydi. Shu bois mezonlar tizimi: aniq indikatorlarga tayangan; darajalar bo'yicha konkret tavsiflangan; ko'p manbali baholashga asoslangan bo'lishi lozim. Bu yondashuv baholash natijalarining ishonchligini ta'minlaydi va tajriba-sinov natijalariga matematik-statistik ishlov berish uchun metodik asos yaratadi.

Dual ta'lim sharoitida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining kasbiy kompetentligini rivojlantirish mezonlarini tanlash tamoyillari komplekslik, diagnostik aniqlik, dual ta'limga moslik, natijaviylik, dinamiklik, tizimlilik, vositalar bilan uyg'unlik hamda shaffoflik va ishonchlilik talablariga asoslanadi. Mazkur tamoyillar mezonlar tizimini ilmiy jihatdan asoslash, kompetentlik rivojlanishini real holatda aniqlash, ta'lim jarayonini boshqarish va natijaviyligini oshirish imkonini beradi.

Dual ta'lim sharoitida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining kasbiy kompetentligini rivojlantirish jarayonini baholashda mezonlar tizimi muhim metodologik va didaktik asos vazifasini bajaradi. Chunki kasbiy kompetentlilik faqat bilimlar majmui bilan izohlanmaydi, balki bo'lajak o'qituvchining kasbiy motivatsiyasi, pedagogik tafakkuri, metodik faoliyati, muloqot madaniyati hamda refleksiv o'sish qobiliyatining kompleks rivojlantirish jarayoni hisoblanadi. Dual ta'limda esa ushbu kompetentlilik OTMdagi nazariy tayyorgarlik va maktabdagi real pedagogik amaliyotning integratsiyalashgan holda tashkil etilishi orqali shakllanadi. Shu sababli baholash jarayonida kompetentlilikning barcha muhim komponentlarini qamrab oluvchi, diagnostik aniqlikka ega bo'lgan, amaliyotda kuzatiladigan va o'lchanadigan mezonlar tizimi ishlab chiqilishi zarur.

Mazkur tadqiqotda dual ta'lim sharoitida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining kasbiy kompetentligini rivojlantirish mezonlari 5 ta asosiy mezon asosida belgilandi: motivatsion-qadriyatli, kognitiv, faoliyat-amaliy, kommunikativ, refleksiv. Ushbu mezonlar bir-biri bilan uzviy bog'langan bo'lib, kompetentlilikning ichki va tashqi komponentlarini kompleks baholash imkonini beradi hamda "OTM-maktab-amaliyot rahbari" integratsiyasi sharoitida simmetrik baholash mexanizmini shakllantiradi.

Motivatsion-qadriyatli mezon. Motivatsion-qadriyatli mezon bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining kasbiy faoliyatga munosabati, o'qituvchilik kasbiga nisbatan ichki ehtiyoji, pedagogik qadriyatlarni qabul qilishi, kasbiy mas'uliyat va ijtimoiy vazifalarni anglash darajasini ifodalaydi. Mazkur mezon dual ta'lim sharoitida alohida ahamiyatga ega, chunki talaba amaliyot muhitiga kirishi bilan real pedagogik vaziyatlarga duch keladi va aynan shunday sharoitda uning kasbiy motivatsiyasi, kasbga sadoqati hamda pedagogik mas'uliyat hissi namoyon bo'ladi.

Motivatsion-qadriyatli mezon mazmunan quyidagi jihatlar bilan xarakterlanadi:

- o'qituvchilik kasbiga qiziqish va ijobiy munosabat;
- pedagogik faoliyatga ongli ravishda yo'naltirilganlik;
- boshlang'ich ta'lim jarayonida o'quvchi shaxsiga qadriyat sifatida yondashish;
- dual ta'limning nazariya-amaliyot uyg'unligi asosida ishlashga tayyorlik;
- o'z kasbiy rivojlanishi uchun ichki ehtiyoj va intilish.

Demak, ushbu mezon bo'lajak o'qituvchining kompetentlilikni rivojlantirish jarayonida yetakchi ichki omil bo'lib xizmat qiladi.

Kognitiv mezon. Kognitiv mezon bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining kasbiy kompetentligida zarur bo'lgan ilmiy-nazariy, pedagogik-didaktik hamda metodik bilimlar tizimini o'zlashtirish darajasini ifodalaydi. Zamon talabi sifatida bugungi pedagogik ta'limda o'qituvchi nafaqat fan mazmunini biluvchi, balki ta'lim jarayonini loyihalovchi, kompetensiyaga yo'naltirilgan metodik qaror qabul qiluvchi mutaxassis sifatida shakllanishi lozim. Dual ta'lim sharoitida esa kognitiv tayyorgarlik amaliy faoliyat bilan uzviy bog'lanib, bilimlarning real ta'lim jarayonida qo'llanishini ta'minlaydi.

Kognitiv mezon quyidagi mazmuniy yo'nalishlarni qamrab oladi:

- pedagogika nazariyasi va didaktikaning asosiy kategoriyalari;
- boshlang'ich ta'lim pedagogikasi va metodikasi;
- darsni loyihalash va didaktik rejalashtirish;
- kompetensiyaviy yondashuv, baholash va monitoring tizimi;
- tarbiyaviy ishlarni tashkil etish bo'yicha nazariy asoslar;
- zamonaviy pedagogik texnologiyalar va innovatsion yondashuvlar.

Demak, kognitiv mezon bo'lajak o'qituvchining metodik savodxonligi va kasbiy tafakkurini belgilovchi asosiy ilmiy komponent hisoblanadi.

Faoliyat-amaliy mezon. Faoliyat-amaliy mezon bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining kasbiy kompetentligini real pedagogik faoliyat jarayonida namoyon etish darajasini ifodalaydi. Dual ta'limning eng muhim didaktik ustunligi ham aynan shu mezonda ko'zga tashlanadi: talaba OTMda olgan bilimlarini maktabdagi real sinf muhitida amalda sinab ko'radi, metodik harakatlarni bajaradi va kasbiy tajribani shakllantiradi. Shu sababli faoliyat-amaliy mezon dual ta'lim sharoitida kompetentlikning eng muhim "natijaviy mezon" sifatida baholanadi.

Faoliyat-amaliy mezon quyidagi amaliy ko'nikmalarni qamrab oladi:

- darsni rejalashtirish va o'tkazish (maqsad, mazmun, metod, vosita);
- sinf jamoasini boshqarish va o'quvchilar faoliyatini muvofiqlashtirish;
- interfaol metodlardan foydalanish (muammoli ta'lim, keys, loyiha);
- o'quvchilar bilimini baholash va diagnostika qilish;
- tarbiyaviy tadbirlarni tashkil etish;
- individual yondashuv va differensial topshiriqlarni qo'llash;
- STEAM va integratsiyalashgan fanlar yondashuvini darsga tatbiq etish.

Mazkur mezon bo'lajak o'qituvchining nazariy tayyorgarligi real amaliy natijaga aylanganligini ko'rsatib beradi.

Kommunikativ mezon. Kommunikativ mezon bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining pedagogik muloqot madaniyati, sinfda ijobiy psixologik muhit yaratish qobiliyati, o'quvchi, ota-ona, amaliyot rahbari hamda hamkasblar bilan samarali hamkorlik o'rnatish kompetensiyasini ifodalaydi. Boshlang'ich ta'lim jarayonida o'quvchi shaxsiga ta'sir ko'rsatish, motivatsiyani shakllantirish va tarbiyaviy jarayonni tashkil etishda muloqot muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. Dual ta'lim sharoitida esa kommunikativ kompetensiya "OTM-maktab-amaliyot rahbari" uchligi doirasida hamkorlikni samarali yo'lga qo'yish uchun ham zarur.

Kommunikativ mezon quyidagi jihatlar orqali namoyon bo'ladi:

- pedagogik muloqot texnologiyalarini bilish va qo'llash;
- o'quvchi bilan individual suhbatlar olib borish;
- guruh ishlarida hamkorlik muhitini yaratish;
- ota-onalar bilan pedagogik hamkorlik;
- konfliktlarning oldini olish va konstruktiv yechim topish;
- amaliyot rahbari tavsiyalarini qabul qilish va amaliyotga tatbiq etish.

Demak, kommunikativ mezon bo'lajak o'qituvchining kasbiy faoliyat samaradorligini belgilovchi asosiy pedagogik omillardan biridir.

Refleksiv mezon. Refleksiv mezon bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining o'z pedagogik faoliyatini tahlil qilish, o'z-o'zini baholash, metodik xatolarni aniqlash, kasbiy rivojlanish yo'nalishlarini belgilash hamda o'z ustida ishlash kompetensiyasini ifodalaydi. Zamon talabiga ko'ra, pedagogik ta'limda refleksiya o'qituvchining professional o'sishi va uzluksiz rivojlanishining ichki mexanizmi sifatida qaraladi. Dual ta'lim sharoitida esa refleksiya nazariy tayyorgarlik va amaliyot tajribasini integratsiyalash, "tajriba-tahlil-xulosa-takomillashtirish" siklini tashkil etishda muhim didaktik resurs hisoblanadi.

Refleksiv mezon quyidagilarni o'z ichiga oladi: darsdan keyingi tahlil va xulosalar chiqarish; refleksiv kundalik yuritish; portfel asosida o'z kasbiy o'sishini monitoring qilish; amaliyot rahbari fikr-mulohazalarini tahlil

qilish asosida metodik xulosalar chiqarish; muammolarni aniqlash va takomillashtirish strategiyasini belgilash. Shu tariqa refleksiv mezon bo'lajak o'qituvchining kasbiy kompetentligini uzluksiz rivojlantirishga xizmat qiluvchi metodologik komponent hisoblanadi.

Dual ta'lim sharoitida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining kasbiy kompetentligini baholash mezonlari motivatsion-qadriyatli, kognitiv, faoliyat-amaliy, kommunikativ hamda refleksiv mezonlar asosida belgilandi. Mazkur mezonlar bo'lajak o'qituvchining kasbiy kompetentligini kompleks baholash imkonini yaratadi, dual ta'limning nazariya–amaliyot integratsiyasi mohiyatini aks ettiradi va “OTM–maktab–amaliyot rahbari” hamkorligi sharoitida monitoringni ilmiy asosda tashkil etishga xizmat qiladi.

Dual ta'lim sharoitida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining kasbiy kompetentligini baholash jarayonida mezonlar tizimini amaliy jihatdan aniq belgilash uchun ularni ko'rsatkichlar (indikatorlar) orqali konkretlashtirish zarur. Chunki mezon kompetentlikning umumiy yo'nalishini belgilasa, indikatorlar ushbu mezonning real pedagogik faoliyatdagi namoyon bo'lish shakllarini ifodalaydi. Dual ta'lim jarayonining o'ziga xosligi shundaki, indikatorlar talabani nazariy tayyorgarligi (OTM) hamda amaliy faoliyati (maktab) natijalari asosida, shuningdek, amaliyotga rahbarlik bahosi va refleksiv tahlillar orqali kompleks aniqlanadi. Shu sababli quyida har bir mezon bo'yicha indikatorlar tizimi ishlab chiqildi (1-jadvalga qarang).

1-jadval: Dual ta'lim sharoitida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining kasbiy kompetentligini baholash mezonlari va indikatorlari

Mezonlar	Ko'rsatkichlar (indikatorlar)	Dual ta'lim muhitida aniqlash manbasi
Motivatsion-qadriyatli	Kasbga qiziqish; kasbiy mas'uliyat; pedagogik qadriyatlarni qabul qilish; amaliyotga faol munosabat; o'z ustida ishlashga intilish	OTM kuzatuv; amaliyotdagi faollik; suhbat/anketa; amaliyot rahbari xulosasi
Kognitiv	Pedagogika-didaktika bilimlari; boshlang'ich ta'lim metodikasi; darsni loyihalash; baholash tizimini bilish; zamonaviy yondashuvlarni tushunish	Test va nazorat ishlari; loyiha-topshiriqlar; metodik reja tahlili
Faoliyat-amaliy	Dars o'tish; sinfni boshqarish; metod tanlash; baholash; tarbiyaviy faoliyat; pedagogik vaziyatni hal qilish	Kuzatuv varaqasi; dars tahlili; amaliyot rahbari bahosi; portfel
Kommunikativ	Pedagogik muloqot; hamkorlik; ota-ona bilan ishlash; guruhiy ish; konfliktni boshqarish	Amaliyotdagi kuzatuv; intervyu; amaliyot rahbari/metodist bahosi
Refleksiv	O'z faoliyatini tahlil qilish; xatoni anglash; takomillashtirish; refleksiv kundalik; o'z-o'zini baholash	Refleksiv kundalik; portfel; amaliyot rahbari fikr-mulohazasi; monitoring natijalari

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, dual ta'lim sharoitida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining kasbiy kompetentligini rivojlantirish jarayonini samarali tashkil etish uchun baholashning mezonli va indikatorli tizimini ishlab chiqish muhim didaktik ahamiyatga ega. Mazkur tizim kasbiy kompetentlikni ilmiy asosda aniqlash, uning rivojlanish dinamikasini kuzatish hamda ta'lim jarayonining natijadorligini baholash imkonini beradi. Dual ta'limning nazariya va amaliyot integratsiyasiga asoslangan didaktik mohiyati baholash jarayonini ham integratsiyalashgan holda tashkil etishni taqozo etadi. Shu sababli kompetentlikni baholashda OTMdagi nazariy tayyorgarlik natijalari bilan maktabdagi amaliy faoliyat ko'rsatkichlarini birgalikda tahlil qilish zarur.

Tadqiqot doirasida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining kasbiy kompetentligini baholash uchun motivatsion-qadriyatli, kognitiv, faoliyat-amaliy, kommunikativ va refleksiv mezonlardan iborat kompleks tizim ishlab chiqildi. Ushbu mezonlar asosida indikatorlar aniqlanib, kompetentlikni past, o'rta va yuqori darajalar bo'yicha baholash imkoniyati yaratildi. Taklif etilgan mezon va indikatorlar dual ta'lim sharoitida kompetentlikni kompleks diagnostika qilish, monitoring jarayonini tizimli tashkil etish hamda ta'lim jarayonining samaradorligini ilmiy asosda aniqlashga xizmat qiladi.

Shuningdek, tadqiqot natijalari dual ta'lim sharoitida baholash jarayonini tashkil etishda ayrim muammolar mavjudligini ham ko'rsatdi. Jumladan, baholash mezonlarining yagona tizimga ega emasligi, amaliyot rahbarlari tomonidan baholashda subyektivlikning yuzaga kelishi, monitoring jarayonining yetarli darajada tizimli yo'lga qo'yilmaganligi kabi muammolar aniqlangan.

Mazkur muammolarni bartaraf etish hamda dual ta'lim jarayonida kasbiy kompetentlikni rivojlantirish samaradorligini oshirish maqsadida quyidagi taklif va tavsiyalar ishlab chiqildi:

- dual ta'lim sharoitida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining kasbiy kompetentligini baholash uchun yagona mezon va indikatorlar tizimini joriy etish;

- baholash jarayonida “OTM–maktab–amaliyot rahbari” hamkorligiga asoslangan ko'p manbali baholash mexanizmini qo'llash;
- pedagogik amaliyot jarayonida kuzatuv varaqalari, reflektiv kundalik, portfel va baholash rubrikalari kabi diagnostik vositalardan tizimli foydalanish;
- bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy rivojlanishini kuzatish uchun monitoring tizimini raqamli ta'lim platformalari asosida tashkil etish;
- amaliyot rahbarlari va metodistlar uchun kompetensiyaviy baholash metodikasi bo'yicha maxsus metodik tavsiyalar ishlab chiqish.

Taklif etilgan ilmiy-uslubiy yondashuvlar dual ta'lim sharoitida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining kasbiy kompetentligini rivojlantirish jarayonini samarali boshqarish, baholash tizimini takomillashtirish hamda pedagog kadrlar tayyorlash sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 21-iyundagi PQ-289-son “Pedagogik ta'lim sifatini oshirish va pedagog kadrlar tayyorlovchi oliy ta'lim muassasalari faoliyatini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi qarori. <https://lex.uz/uz/docs/-6079561>
2. Adolf, V.A. Stanovlenie professionalnoy kompetentnosti pedagoga / V.A. Adolf // Sibirskiy pedagogicheskiy jurnal. – 2013. – № 5. – S. 38-41.
3. Baydenko, V.I. Bolonskiy protsess: rezultati obucheniya i kompetentnostniy podxod / V.I. Baydenko. – M.: Issledovatel'skiy tsentr problem kachestva podgotovki spetsialistov, 2009. – 536 s.
4. Danilenko, L.I. Pedagogicheskie innovatsii i innovatsionnye pedagogicheskie tekhnologii: suchnost i struktura / L.I. Danilenko // Novie tekhnologii obucheniya: nauchno-metodicheskiy sbornik. – M.: Akademiya, 2006. Vipusk 40. – S. 67-78.
5. Muslimov N.A. va b. Kasb ta'limi o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini shakllantirish texnologiyasi. –T.: “Fan va texnologiya”, 2013, 128 bet. 9-b.
6. Slastenin, V.A. Pedagogika: ucheb. posobie dlya stud. vissh. ped. ucheb. zavedeniy / V.A. Slastenin, I.F. Isaev, Ye.N. Shiyanov. – M.: “Akademiya”, 2002. – 576 s.
7. Zimnyaya, I.A. Kompetentsiya i kompetentnost v kontekste kompetentnostnogo podxoda v obrazovanii / I.A. Zimnyaya // Uchenie zapiski natsionalnogo obchestva prikladnoy lingvistiki. – 2013. –№ 4. – S. 16-31.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №3(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.